

BAZAR

SUOMALAISEN
HENKIRIKOKSEN
ANATOMIA

HELINÄ HÄKKÄNEN

HELINÄ HÄKKÄNEN

SUOMALAISEN
HENKIRIKOKSEN
ANATOMIA

BAZAR

Ensimmäinen painos

© Helinä Häkkänen ja Bazar Kustannus Oy 2026

Bazar Kustannus on osa Werner Söderström Osakeyhtiötä

Lönnrotinkatu 18 A, 00120 Helsinki

ISBN 978-952-870-148-4

Taitto Jukka Iivarinen / Taittopalvelu Vitale

Painettu EU:ssa

Tuoteturvallisuuteen liittyvät tiedustelut:

tuotevastuu@bazarkustannus.fi

Through violence, you may murder the hater, but you do not murder the hate. In fact, violence merely increases hate.

MARTIN LUTHER KING, JR.

Tämä kirja on omistettu väkivaltaa kokeneille asiakkailleni sekä henkirikosten uhreille ja heidän omaisillensa. Teiltä oppimalla voin päästä tekijöiden jäljille.

SISÄLLYS

Prologi.....	11
Psykologina henkirikosten maailmassa.....	15
Myrkyttäminen – hidas ja harkittu murha.....	29
Surmaako skitsofreenikko eri tavalla kuin terve ihminen?	59
Kirkkonummen kolmoissurma: Kuka hyötyi?.....	75
Hiljennetty kuristamalla – ”En voi hengittää, en voi puhua”	93
Myyrmäen postinjakajan surma: Mahdollisen psykoottisen tekijän profiili.....	109
Kadonneet nuoret naiset	119
Jos en saa sinua, ei saa kukaan muukaan.....	137
”Elä nyt normaalisti siinä vaan”	151
Sadismi.....	173
Murha Ulvilassa.....	193
Kertooko tekotapa tekijän mielenterveyshäiriön?	205
Psykopatia: Kun murha ei kaduta.....	215
Koston ja ahneuden psykologiaa.....	227

Muisti murhan jäljillä – voiko ihmisen muistiin luottaa?.....	239
Oikeus valehdella, velvollisuus kuunnella.....	251
Henkirikoksen jälkeen: Lahkeet vedessä eli oikeussalin surrealismi.....	263
 Lopuksi.....	 279
Kiitos.....	285

PROLOGI

Tämä kirja kertoo suomalaisista henkirikoksista. Kirjan luvut kuvaavat henkirikosten tekotapoja, tekijöiden piirteitä ja surmatekojen vaikutuksia muihin ihmisiin. Kirja oli monesta syystä raskas kirjoittaa. Avaisinko kirjan kirjoittamalla vanhoja haavoja tai traumatisoisinko lisää ihmisiä, joiden elämään kuvatut henkirikostapaukset läheisesti kytkeytyivät? Tein tätä koskevan arvion jokaisessa luvussa erikseen. Joitakin tunnettuja henkirikostapauksia jätin kirjasta pois, koska en halunnut antaa niiden tekijöille sitä huomiota, mitä he olivat rikoksillaan hakenneet – esimerkiksi tekemällä joukkosurman.

En olisi kirjoittanut tätä kirjaa, ellen olisi ajatellut, että sillä on paikkansa tosirikosgenren tietokirjana. Joitakin osia kirjasta jouduin kirjoittamaan pienissä osissa, noin kaksikymmentä minuuttia kerrallaan, pääosin siksi, että mielikuvat tapahtumien kulusta olivat niin vastenmielisiä. Halusin kuitenkin esittää henkirikoksissa ilmenevää käyttäytymistä sellaisena kuin se oikeasti on.

Jätin pois lasten surmat, osittain siksi, että minulla ei ole koskaan ollut profiloijan työssäni analysoitavana lapsen kohdistunutta henkirikosta, ja osittain siksi, etten tiedä, miten niiden käsitteleminen vaikuttaisi minuun. Pysin suojaamaan itseäni sijaistraumatisoitumiselta.

Psykoterapia-asiakkainani on ollut henkirikoksen yrityksen kohteena olleita ihmisiä ja sellaisia ihmisiä, joiden perheessä on tapahtunut henkirikos. Kerron kirjassa joistakin näistä tapauksista, heidän luvallansa. Olen näille ihmisille valtavan kiitollinen, että he ovat luottaneet minuun ja antaneet minun auttaa heitä. Opin heiltä hyvin paljon väkivaltakäyttäytymisestä ja sen vaikutuksista yksilöön.

Kirja ei ole helppolukuinen. Se voi erityisesti sadismia koskevassa luvussa herättää heikotusta ja vastenmielisyyttä tapauskuvauksillaan. Minun pyrkimykseni ei ole järkyttää vaan lisätä sinun, lukijan, ja samalla yhteiskunnan psykologista ymmärrystä henkirikoksista.

Olen tehnyt töitä tieteellisenä tutkijana, poliisin erikoistutkijana ja klinikkona henkirikosten parissa melkein päivälleen neljännesvuosisadan. Tämä kirja perustuu osittain kansainvälisissä tiedelehdissä julkaistuihin, yhteensä kahteenkymmeneenyhdeksään tutkimusartikkeliini, joiden perustana oli yli seitsemänsataa henkirikosta käsiteltävä tutkimusaineisto ja siitä tehdyt analyysit. Tutkimukseni käsittelivät muun muassa seksuaalihenkirikoksia, henkirikoksia nuorten keskuudessa, maastoon sijoittuvia

henkirikoksia, psykoottisten henkilöiden ja naisten tekemiä henkirikoksia sekä yleisesti väkivallan luonnetta ja tekijöiden piirteitä. Kirjan luvut muodostavat kokonaisuuden niistä ilmiöistä ja surmateoista, jotka ovat jääneet päällimmäisinä mieleeni.

Aloitan kertomalla lyhyesti profilointityöstä. Laajempi kuvaus aiheesta on edellisessä teoksessani *Profiloija*. Pysin välttämään päällekkäisyyksiä sen kanssa. Pikemminkin jatkan siitä mihin jäin, ja teen näin profiloinnin työtä vielä läpinäkyvämmäksi.

Kirjassa kuvataan esimerkkitapauksia ja profiloidaan joitakin selvittämättömiä henkirikoksia. Mitään tarkkaa valintakriteeriä näiden pimeinä olevien tapausten valinnassa en käyttänyt. Kyselin *true crime* -fanien sosiaalisilta foorumeilta, mitkä tapaukset heitä eniten kiinnostavat ja valitsin esimerkiksi Kirkkonummen kolmoissurman kirjaani sen perusteella.

Käsittelemällä näitä tapauksia pyrin myös auttamaan niiden tutkintaa. Tein tapauksia koskevat analyysit ”sokkona” eli samoin kuin olisin tehnyt, jos poliisi olisi ollut minuun yhteydessä. En keskustellut tapauksista sellaisten ihmisten kanssa, jotka olivat tehneet rikoksesta esimerkiksi podcastin tai lähettäneet minulle sähköpostia aiheesta. Halusin olla analyysissani mahdollisimman objektiivinen.

Pyrin kirjan avulla siihen, että lukija voi halutessaan tehdä itse profilointia tulevaisuudessa tapahtuvissa

henkirikoksissa. Kaiken keskiössä on tekopaikalla havaittavan käyttäytymisen ymmärtäminen. Miksi surmaaja teki miten teki? Muun muassa tähän kysymykseen kirja pyrkii psykologiatieteen avulla löytämään vastauksen. Henkirikoksen tekijöistä piirtyy fiktiossa kuva juonikkaina ja ovelina saalistajina, joiden tekotavoissa on outoja piirteitä, kuten jonkin oudon esineen löytyminen sarjamurhaajan uhrien suusta, ruumiin häpäiseminen tai tekopaikan lavastaminen. Ovatko suomalaiset henkirikokset todellisuudessa tällaisia?

Henkirikos oli pitkään Suomessa korostuneesti vähäosaisten, heikosti koulutettujen, työelämästä syrjäytyneiden, pitkälle alkoholisoituneiden miesten ja naisten keskinäistä rikollisuutta. 2010- ja 2020-luvuilla tilanne on jonkin verran muuttunut. Henkirikosten lukumäärä on dramaattisesti laskenut, koska edellä mainitun kaltaiset ryypyyriitoihin liittyvät henkirikokset ovat käytännössä lähes loppuneet. Tilalle ovat tulleet aiempaa ennakoimattomammat ja odottamattomiin uhreihin kohdistuvat henkirikokset.

Minulle hyvä tulos tämän kirjan kirjoittamisessa on, jos sinä lukijana koet kirjan luettuasi oppineesi jotakin uutta.

Tervetuloa mukaan tälle matkalle.

PSYKOLOGINA HENKIRIKOSTEN MAAILMASSA

Psykologi tutkimassa murhaa ja sen tapahtumapaikkaa herättää yleistä mielenkiintoa ja uteliaisuutta. Näkeekö psykologi jotakin mitä muut eivät näe? Pystyykö hän päättämään tekijän piirteitä paremmin ja yksityiskohtaisemmin kuin poliisi? Psykologi näyttäytyy rikollisuutta käsittelevässä vihteessä usein rikosten profiloijana, vakavan väkivaltarikoksen tekijän mieleen porautuvana tyynen rauhallisena ammattilaisena, joka kuvailee yksityiskohtaisesti mahdollisen tekijän piirteitä. Yhdysvaltalainen näyttelijätär Jodie Foster loi Hollywood-profiloijille kasvot vuonna 1991 julkaistussa elokuvassa *Uhrilampaat*. Se on psykologinen trilleri, jossa Fosterin näyttelemä nuori FBI-harjoittelija Clarice Starling saa tehtäväkseen haastatella vankilassa istuvaa entistä psykiatria ja sarjamurhaajaa, Hannibal Lecteriä. Starling pyrkii saamaan Lecteriltä apua ymmärtääkseen jahtaamansa sarjamurhaajan motiiveja ja käyttäytymistä. Elokuva on älyllinen kissa ja hiiri -leikki Lecterin ja Starlingin välillä. Sen intensiivinen tunnelma

muodostuu, kun psykologia yhdistetään tarinassa rikostutkintaan.

Työskentelin kymmenen vuoden ajan rikosten profiloijana keskusrikospoliisissa ja teen edelleen ajoittain yhteistyötä syyttäjien, poliisien ja asianajajien kanssa. Profiloijan työ herättää voimakkaita mielikuvia. Moni meistä on nähnyt esimerkiksi amerikkalaisia tv-sarjoja, joissa työlleen omistautunut profiloija ratkaisee monimutkaisia rikoksia pelkkien vaistojen ja joskus yliluonnollisenkin tarkan psykologisen ymmärryksen avulla. ”Kuinka paljon käytät työssäsi intuitiota?” on minultakin kysytty. ”En juuri lainkaan”, on vastaukseni. Pahoittelen, jos se tuottaa pettymyksen.

En koe, että intuitiolle on profilointityössä sijaa. Haluan pitäytyä faktoissa. Se mahdollistaa johtopäätösten perustelemisen. Jos tutkinnanjohtaja kysyisi minulta, mihin perustuu johtopäätökseni siitä, että tutkittavana olevassa myrkytyssurmassa tekijä on todennäköisemmin nainen kuin mies, en voisi kuvitella vastaavani: ”No intuitioni sanoo niin. Minusta psykologina tuntuu siltä.” Vastaan mieluummin, että siksi, että suurempi osa myrkyttämällä tehdyistä henkirikoksista on naisten kuin miesten tekemiä ja että suhdeluku on 6–4. Kuten kerroin jo *Profiloija*-kirjassani, pyrin samaan kuin Criminal Minds -tv-sarjassa esiintyvä Spencer Reid. Perustelen johtopäätökseni faktoilla.

Verrattuna true crime -kirjallisuuteen ja rikosviihteellisuuteen profilointityö on arkisempaa. Suomessa

profiloija ei tee teknistä tutkintaa eikä kuulustele epäiltyjä, koska lainsäädäntö ei mahdollista sitä. Muutenkin on parempi jättää se työ henkilöille, jotka ovat saaneet siihen koulutuksen. Profiloijan työssäni en myöskään yleensä käynyt rikoksen tapahtumapaikalla, koska siihen ei useinkaan ollut aikaa eikä tarvetta. Valokuva- ja videomateriaali sekä nykyisin internetin karttaohjelmat riittävät hyvin. Näemme siitä esimerkin tässä kirjassa Myyrmäen postinjakajan surman analyysissä. Tekoäly on entisestään parantanut ja tehostanut näitä mahdollisuuksia.

Profilointityö on ennen kaikkea tiedon analysointia. Tutkinnanjohtaja kertoo minulle, mitä on tapahtunut, ja antaa oikeudet tutkintakansioon tai lähettää materiaalin, mistä löytyvät rikosilmoitus, valokuvat, teknisen tutkinnan lausunnot ja muut mahdolliset asian kannalta olennaiset tiedot. Sen jälkeen alkaa yksinäinen ja itsenäinen puurtaminen tiedon parissa ja sen suhteuttaminen omiin tutkimuksiin sekä muihin oikeuspsykologian ja psykiatrian alan tutkimustuloksiin maailmalta.

Työn lähtökohtana on tiettyjä teorioita, kuten rationaalisen valinnan teoria, joka perustuu ajatukseen siitä, että rikoksenteijät ovat rationaalisia henkilöitä, jotka tekevät heitä itseään hyödyttäviä valintoja ja päätöksiä. Siten myös rikosta tehtäessä kyseiset henkilöt tekisivät valintoja ja päätöksiä, jotka vastaavasti kertoisivat jotakin heistä itsestään.

Useimmat henkirikokset Suomessa ovat kuitenkin nopeita, helppoja ja kömpelöitä, eikä niitä juurikaan ole etukäteen suunniteltu. Moni jää heti kiinni, eikä profilointia silloin tarvita. Kun tekijä pyrkii valitsemaan rikospaikan niin, ettei tekoa huomata tai ettei hän jää kiinni, voidaan rikoksissa ajatella olevan mukana intuitiivista päätöksentekoa. Henkirikoksissa, joissa uhrin ruumis kuljetetaan pois tekopaikalta, ruumiin sijoituspaikan valinta kuvastaa selkeästi rationaalisuutta ja usein myös aktiivista päätöksentekoa.

Profilointityössä tuottamani analyysin tuloksena laadin kirjoitetun psykologin lausunnon, joka sisältää arvioita siitä, millainen henkilö on saattanut tehdä rikoksen ja millaisia piirteitä hänen käyttäytymisestään pystytään pääättelemään. Profiloinnissa rikospaikalla havaittava käyttäytyminen nähdään heijastuksena tekijän tietoudesta, persoonallisuudesta, motiiveista, psykopatologiasta ja muista taustoista, esimerkiksi sukupuolesta ja iästä. Jokainen henkirikos – sen mahdollinen suunnitteleminen, tekotavan valinta sekä väkivallan määrä sekä se, mihin väkivalta on kohdistunut – on osa käyttäytymisen kautta välitettävää viestiä, jonka rikoksentekijä tahtomattaankin jättää jälkeensä.

Profiloinnin tärkeä peruslähtökohta kuitenkin on, että se osoittaa vain todennäköisyyksiä eikä juuri koskaan varmoja vastauksia. Profiloija voi esimerkiksi arvioida, että tietynlaisen henkirikoksen tekijöistä suurin osa on

tietyn ikäisiä, psyykkisesti epävakaita, päihteitä käyttäviä tai varkausrikostaustaa omaavia. Näin saattaisi olla muun muassa silloin, jos teon motiiviksi tulkitaan ryöstö. Tieto voi auttaa tutkijoita rajaamaan mahdollisia epäiltyjä, mutta ei koskaan yksin riitä vangitsemiseen, syytteen nostamiseen tai näytöksi tuomioistuimessa.

Rikostutkijat tarvitsevat toisinaan apua käyttäytymisestä luettavien viestien tulkintaan. Se, onko rikoksentekijä toiminut impulsiivisesti vai harkiten, tuntenut uhrinsa vai valinnut hänet sattumanvaraisesti, vaikuttaa paljon siihen, millaisia epäiltyjä kannattaa etsiä. Yhtä tärkeätä kuin näytön kerääminen on se, että profilointi voi auttaa oikaisemaan tutkijoiden mahdollisia ennakkoluuloja, jotka saattavat johtaa heitä harhaan. Esimerkiksi nuoren naisen surman taustalla ei useimmiten ole tuntematon ”pimeän kadun saalistajatappaja”, vaan tuttu tekijä. Monessa tämänkin kirjan pimeistä eli selvittämättömistä henkirikostapauksista tekijä löytyisi mielestäni uhrin lähipiiristä. Se on suomalaisessa henkirikollisuudessa ollut aina enemmän sääntö kuin poikkeus.

Profilointi auttaa rikostutkijoita pysymään avoimina erilaisille vaihtoehdoille ja näkemään myös lähelle. Ainaakin toivon niin. Profilointi ei kuitenkaan ole erehtymätöntä. Yksi sen suurimmista vaaroista on, että siihen luotetaan liikaa – tutkijat alkavat uskoa profiilia enemmän kuin muuta näyttöä. Profiili on vain työkalu. Se kenties ohjaa ajatuksia ja tutkintaa.

MILLAISIA OVAT KOTIMAISET SURMAT?

Mitä surmatapa paljastaa tekijästä? Millainen on naisen, psykopaatin tai psykoosiin sairastuneen ihmisen tekemä henkirikos? Entä millainen on sadistinen murhaaja – ja voiko tekotapa kertoa suoraan motiivista?

Näihin ja moniin muihin kysymyksiin vastaa kriminaalipsykologi Helinä Häkkänen, joka työskenteli vuosia Keskusrikospoliisin profiloijana. Teoksessaan *Suomalaisen henkirikoksen anatomia* hän vie suoraan suomalaisen henkirikoksen pimeimpään ytimeen – sekä selvitettyihin että yhä mysteereinä oleviin tapauksiin, kuten Myyrmäen postinjakajan surmaan, Kirkkonummen kolmoissurmaan, Hervannan kiinalaisnaisen surmaan, Raisa Räisäsen katoamiseen, Ulvilan murhaan ja Janne Puhakan murhaan.

Tämä teos tarjoaa ainutlaatuisen näkymän väkivaltakäyttäytymiseen, henkirikosten tekijöiden mieleen ja motiiveihin – sekä siihen, mitä kaikkein synkimmät rikokset kertovat meistä ihmisistä.

ISBN 978-952-870-148-4

KL 30.16

WWW.BAZARKUSTANNUS.FI